

ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾԻՆ, ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ՍՐԲՈՅԸ ՀԱՅՈՒՆ*

արեղեն կառույց մը ըլլալն ավելի, ոգեղեն իրականութիւն մըն է Ս. Էջմիածինը: Ավելի ճիշտ պիտի ըլլար ըսել, որ ան ոգեղեն գոյացութեան մը թանձրացյալ արտահայտութիւնն է քարի և ճարտարապետական հատկանշական կերպի մը մեջն: Հայ ժողովուրդի հավատքին պոռթկումն է երկրին դեպի երկինք, անոր հանճարին հաշտութիւնը աստվածային քացարձակ և գերակա իմաստութեան հետ: Ու միեւնոյն ատեն ան զգալի պատկերն է անոր ապրելու կամքին, տոկուն ինչպես անոր նկարագիրը, պարզ որպէս անոր հոգին, հստակ ինչպէս անոր մտածումը, խորհրդասքող նման անոր տենչանքներուն, ու քարացած քաղցրութիւնը անոր սրտի ազադակներուն, որոնք հայ ժողովրդական երգերուն մեջն ալ յայնչապէս րանաստեղծականութիւն:

* Առանձին հաճուցով ցաղվածաբար հրատարակում ենք Թուենոս-Արեթի Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու Կենտրոնական վարչութեան պաշտօնաթերթ «Հայ կեդրոն» ամսագրի 1982 թվականի Հուլիսի համարի սրտագին և ինքնատիպ մտածումներով, էջմիածնապիւղական ջերմ և իրավ ջնջով դրած խմբագրականը, ստորագրված Հայրապետական պառլիլիակի գերաշնորհ Տ. Բարգեն եպիսկոպոս Ապատյանից: Այս առթիվ ղոհուհակութեամբ արձանագրում ենք, որ գերաշնորհ Տ. Բարգեն սրբազանի խմբագրականութեան ներքո, «Հայ կենտրոն»-ը դարձել է Սփյուռքի մեր եկեղեցական մամուլի սիրված ամսագրերից մէկը:

«Էջմիածին» ամսագրի խմբագրութիւն

թիւնը և զուտ երաժշտականութեամբ իրենց կերպարանքը կհօրինեն:

Մեկ խոսքով, ան հայութեան ներկայութիւնն է հողին վրա, հաստատ ինչպէս Մասիսը և հավիտենական ինչպէս քոյր բարի քաղձանքները մարդկութեան: Անոր երկնասլաց կաթողիկէին պիտի մեջն կցուանա աստվածային արեր Հայաստան երկրին վրա: Ծամբան է խավարն դեպի լույս անսայթաք առաջնորդող դեպի հավիտենական դռները: Խորհուրդ մըն է ավելի, քան զգալի, տեսանելի իր մը: Անոր համար, ան ապրող ներշնչում մըն է յուրաքանչյուր հայուն մեջ: Ձայն շողափնիլ առաջ, հայր աշխարհի տաւածութեան մեջ, որ հեռավոր անկունն ալ գտնվի, կկերտն դայն իր հոգիին վրա: Միշտ երազները ավելի գեղեցիկ են քան անոնց մարմնաւորումները, երբ հոգեղինացած նյութը իր կարգին մասամբ մը կնյութականացնեն հոգին: Թերեւս այս կերպ կարելի է մեկնել ճարտարապետական այս քացառիկ ժառանգութեան հարուստ մլուս կողմը, որ հայուն բարոյական և հոգեւոր նկարագրին, անոր դեպի բարի, գեղեցիկի և ճշմարտութեան ձգտումներուն ինքնատիպ հենքը կկազմեն:

Ահա մասիկ թն ինչ ու Ս. Էջմիածնի ծագումը, սրտառու պատմութեամբ մը, հայ ժողովուրդին խղճմանքը կկապն ուղղակի աստվածային աղբյուրին, ինքը, Միածինը, գլխավոր դերը ունի անոր ճարտարապետական լուսեղեն ոճին և անոր պարունակութեան մեջ միանգամայն էջքը Աստուծո հայ հոգին

վրա, որ հաշտիրտն է ու հոգին՝ նոր դաշինքը սփռքը հոտա-ին զերապանց զորութիւն մեջ, որ է Աստուծոյ և անոր քացվիր ևրկնային ճշմարտութիւններու: Ամեն դաշինք երկու կողմ ունի ի զորութիւն: Պայմաններն մին ատաքինին էջքն է և երկրորդը մյուսին վերելքը: Զույգ քնեռներ, որոնք քնական օրենքով վիրար պիտի քաշեն և զիրար լրացնեն, կատարելու համար ներդաշնակ թափալումը պատմութիւն մութին ու լուսին մեջն, մեծ իրագործումներով:

Կարելի չէ հասկնալ հայ ժողովուրդը և անոր հայրենասիրութիւնը առանց Ս. Էջմիածնի: Ս. Գրիգոր Լուսավորչի մեծագործութիւն խորհրդանշանն է անիկա: Կանգուն կոթողը՝ հայ ժողովուրդի անմահութիւն քրիստոնեական ըմբռնումի նոր կարգի մը մեջ: Զայն կարելի է նմանցնել անմար փարոսին՝ կեցած մեր հափաթի ժայռին վրա, կյանքի և պատմութիւն փոթորիկներուն դիմաց: Լույս մը, որ չկրցան մարել մրրիկները և որուն ճառագայթները լուսավորեցին և ջերմացուցին ցուրտը մեր դժբաժն օրերուն, և հայ մտքի և սրտի քնդուն հոգեւուն մեջ ծաղկեցուցին ծիւծիւր իմաստութիւն և բարիքն: Առանց Ս. Էջմիածնի, կարելի չէ հասկնալ մեծ գործը Ս. Մեսրոպի քանավոր լուսավորութիւն, և ոչ ալ հանկարծարութիւն պոթկումները հայ հանճարին:

Ուրանալ Ս. Էջմիածինը պիտի նշանակեր ուրանալ ամբողջ մեր պատմութիւնը իր բոլոր իրագործումներով և ապագա կտրելու-թիւններով: Ան խտացած մեր ժողովուրդն է, նյութին հետ քայց նյութը արձամարհող հոգեկան ճշմարտութիւնը: ԶԱստված կարելի չէ խաբել այն բոլոր զանձներով, որոնք մարդկային սիրտը, որ գերին է նյութին, կրնան շլուցնել միայն: Ս. Էջմիածինը սիրտն է ժողովուրդի մը, որ մաքրեց զայն բոլոր զարդերն աշխարհի, արմատախիլ րոպով բոլոր փշուրից սերերը ժամանակավոր քաղձանքներու և իրերու և զայն պատրաստեց Աստուծոյ բնակութիւն համար միայն:

... Հայր Էջմիածնական է և Էջմիածնասեր անոր համար, պատմութիւն մեկ անիմանալի և անխուսափելի ներգործութիւնը: Ու ինչպե՞ս լվշտանա հոգին հայ ժողովուրդի պատ-

մութիւն իսկական ժառանգորդներուն, երբ լիտի շահեկանութիւն մը կհայհոյվին և կծաղրվին այդ կոշումները: Ու անոր զեմ նույնարժեք կուգն տեսնելի փխրուն իրակա-նութիւն մը, տխուր մտայնութիւն և քաղաքական հետապնդումներու արդյունք:

Ու հիմա անցյալին վերջ ներկային նորօրինակ ողորդութիւնը: Պատմութիւնը ծալլե-ված է ու նետված մեկ կողմ և ջանքը կըլլա նոր պատմութիւն գրելու: Դարերու փորձա-ռութիւններ և սրբութիւններ կարճամարհ-վին ու կենթարկվին ավերի: Շենքերուն հա-մար չէ մեր խոսքը, այլ շենքին համար հոգիին, որ հայ նկարագրին առաքինութիւննե-րով զեղեցկացավ քրիստոնեական հափաթե-նական սկզբունքներու լուսավոր պայծառու-թիւն մեջ: Եվ սակայն Ս. Էջմիածին մեր պարտութիւններուն և նահանջներուն դեմ տակաւին կկենա իբրեւ հոգի հիշեցում և կանչ զգաստութիւն: Կապրի ան դեռ և պիտի ապ-րի շարունակ, հակառակ այն մահացու վեր-քին, որ տրվեցավ անոր, և հակառակ այն վիշտերուն, զորս տակաւին կպատճառեն անոր սրտին անոպա վերագրումները անհալա-զատ մտածողներու:

Կապրի, որովհետեւ կարելի չէ սպանել հոգին, որ գաղափարին իսկութիւնն է: Բացար-ձակին լին հասնիր սլաքները նյութակերտ աղետներու, որոնք կլարվին շարին ուժերուն կողմն, խորտակելու համար հափաթեկան իրողութիւններու: Աստված կապրի Ս. Էջմի-ածնին մեջ. ու Ս. Էջմիածին իր կարգին հոգե-ղեն իրականութիւն մըն է Աստուծոյ մեջ, ո-րուն ծոցն հայ ժողովուրդը ամբողջ կընծայ-վի հափաթեկան սեղանին:

Մեր բոլոր սրբութիւններուն զերապանցն է Ս. Էջմիածին, մեր Սրբութիւն Սրբոցը, ուր իջած է Աստված և տակաւին կխոսի մեր ժո-ղովուրդին հետ: Անով իջավ լուսին փառքը մեր հոգին վրա և ծաղկեցուց հոն բյուրազանգ ծաղկները հոգիի և մտքի զեղեցկութիւնը: Ու կշարունակվին անընդհատ դրախտարույր ներշնչումները մեր կյանքին, իմաստավորե-լով ներկան, ներքին ժառանգութիւն մը ա-նուրանալի շնորհներով, -բունք Ս. Էջմիածնով հայ ժողովուրդինը եղան:

Փա՛ռք Ս. Էջմիածնին:

Բ.

